

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie z powództwa Miasta P. przeciwko pozwanej Stefanii W. o opróżnienie lokalu mieszkalnego na skutek zażalenia powoda na postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie 3 wyroku Sądu Rejonowego [...] z dnia 29 czerwca 2011 r.

Czy zażalenie powoda na postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku zaocznym, w razie późniejszego skutecznego wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od tego wyroku, podlega merytorycznemu rozpoznaniu, czy też postępowanie zażaleniowe winno być umorzone?”

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do Sądu Rejonowego w P. powód - Miasto P. domaga się nakazania pozwanej natychmiastowego opróżnienia, opuszczenia i wydania powodowi lokalu mieszkalnego nr 10 położonego w nieruchomości przy ul. K. w P., a nadto zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego w wysokości 700 zł.

Wyrokiem zaocznym wydanym w dniu 29 czerwca 2011 r. Sąd Rejonowy w P. nakazał pozwanej aby opuściła, opróżniła i wydała powodowi lokal mieszkalny [...] położony w nieruchomości przy ul. K. w P. o pow. 49,8 m² składający się z dwóch pokoi, kuchni i przynależności w stanie wolnym od rzeczy i praw pozwanej, orzekł o braku uprawnień pozwanej do lokalu socjalnego, a nadto zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 320 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, a nadto nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

Uzasadniając rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd wskazał, że do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. W myśl § 9 pkt 1 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, stawka minimalna za prowadzenie sprawy o opróżnienie lokalu socjalnego wynosi 120 zł. Stosownie natomiast do § 2 pkt 1 rozporządzenia, zasądzając opłatę za czynności radcy prawnego należy wziąć pod uwagę niezbędny nakład pracy, charakter sprawy i wkład pełnomocnika w jej rozstrzygnięcie. Sąd uznał, że w niniejszej sprawie nie ma podstaw do przyznania pełnomocnikowi wynagrodzenia w kwocie 700 zł, bowiem sprawa nie miała charakteru skomplikowanego i nie wymagała zwiększonego nakładu pracy. Czynności pełnomocnika ograniczyły się do złożenia pozwu oraz stawiennictwa na posiedzeniu w dniu 29 czerwca 2011 r., na którym Sąd wydał wyrok zaoczny uwzględniający powództwo w całości. Zdaniem Sądu, samo zawarcie przez strony umowy, w której wskazano, że za skierowanie sprawy do Sądu i jej prowadzenie do zakończenia postępowania zleceniobiorca otrzyma wynagrodzenie w kwocie 700 zł netto, nie oznacza jeszcze faktycznego poniesienia tych kosztów. W uzasadnieniu uchwały z dnia 23 listopada 2000 r. Sąd Najwyższy odwołał się natomiast do instytucji spisu kosztów, który nie został w niniejszej sprawie przedłożony.

Z powyższym rozstrzygnięciem Sądu I instancji nie zgodził się powód Miasto P., który za pośrednictwem swojego pełnomocnika wywiódł w dniu 9 sierpnia 2011 r. zażalenie, zaskarżając postanowienie w części, w której nie zasądzono kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 580 zł i domagając się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 700 zł, a nadto zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że zasądzając opłatę z tytułu zastępstwa prawnego Sąd nie wziął pod uwagę niezbędnego nakładu pracy pełnomocnika, na który składa się wnikliwa oraz czasochłonna opinia stanu faktycznego i prawnego sprawy, przygotowanie do rozprawy, a także charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Nakład pracy pełnomocnika powoda był znaczny i przyczynił się do szybkiego rozstrzygnięcia istoty sprawy przez Sąd. Żalący podkreślił, że zgodnie z §5 umowy nr Dp.340-32/2011 z dnia 10 lutego 2011 r. zawartej między powodem a jego pełnomocnikiem, wynagrodzenie radcy prawnego za prowadzenie przedmiotowej sprawy wynosi 700 zł, a poniesione przez powoda koszty zastępstwa procesowego nie są wyższe niż sześciokrotna stawka minimalna za prowadzenie sprawy o opróżnienie lokalu mieszkalnego. Powód powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 23 listopada 2000 r. (III CZP 40/00), zgodnie z którym orzekając o zwrocie kosztów procesu na rzecz strony reprezentowanej przez radcę prawnego wykonującego zawód w sposób przewidziany w art. 22⁵ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, przyjmuje się za podstawę ustalenia wynagrodzenia kwotę umówioną z klientem, w granicach stawek określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, wydanym na podstawie art. 22⁵ ust. 2 i 3 wymienionej ustawy.

W dniu 19 sierpnia 2011 r. do Sądu Rejonowego w P. wpłynął również sprzeciw pozwanej od wyroku zaocznego, w którym domagała się ona jego uchylecia, a ewentualnie – na wypadek nieuwzględnienia sprzeciwu – przyznania jej prawa do lokalu socjalnego, zwolnienia od kosztów postępowania oraz przyznania pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego Świętosława F.

Po sporządzeniu przez Sędziego Sprawozdawcę uzasadnienia postanowienia o kosztach postępowania zawartego w wyroku zaocznym z dnia 29 czerwca 2011 r., Sąd I instancji przedstawił Sądowi Odwoławczemu akta sprawy celem rozpoznania zażalenia powoda.

Zarządzeniem wydanym w dniu 26 października 2011 r. Przewodniczący w Sądzie Okręgowym zwrócił Sądowi Rejonowemu akta w celu rozpoznania wniosku pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a następnie ustalenia skutecznego wniesienia sprzeciwu przez pozwaną.

Zarządzeniem wydanym w dniu 17 stycznia 2012 r. Przewodniczący w Sądzie I instancji stwierdził skuteczne wniesienie sprzeciwu przez pozwaną i akta sprawy zostały ponownie przedstawione Sądowi Okręgowemu z zażaleniem powoda na postanowienie kosztach procesu zawarte w wyroku zaocznym z dnia 29 czerwca 2011 r.

Przy rozpoznawaniu przedmiotowego zażalenia wyłoniło się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości Sądu Okręgowego, czy zażalenie powoda na postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku zaocznym, w razie późniejszego skutecznego wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od tego wyroku, podlega merytorycznemu rozpoznaniu, czy też postępowanie zażaleniowe winno być umorzone?

Na wstępie Sąd Okręgowy wskazuje, że w oparciu o analizę wypowiedzi doktryny i judykatury nie znalazł stanowiska odnośnie sposobu postępowania w przypadku jednoczesnego wniesienia przez powoda zażalenia na postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku zaocznym, a przez pozwanego sprzeciwu od tego wyroku. Sąd Okręgowy dostrzega możliwość zastosowania dwóch, wykluczających się wzajemnie rozwiązań: umorzenia postępowania zażaleniowego albo merytorycznego rozstrzygnięcia zażalenia.

Zgodnie z art. 355 § 1 k.p.c., sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. Przepis ten w oparciu o art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu zażaleniowym. Nie budzi również wątpliwości w doktrynie i orzecznictwie, że wniesienie sprzeciwu od wyroku zaocznego nie powoduje utraty mocy przez ten wyrok. Skuteczne wniesienie

sprzeciwu przez pozwanego powoduje jedynie wyznaczenie przez przewodniczącego terminu rozprawy i doręczenie odpisu sprzeciwu powodowi. W myśl art. 357 k.p.c., po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd wydaje wyrok, w którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

W wyniku prawidłowego wniesienia sprzeciwu – tak jak ma to miejsce w niniejszej sprawie – proces wraca niejako do pierwotnej fazy, a Sąd zakończy postępowanie wydaniem drugiego wyroku, w tym ponownym orzeczeniem o kosztach postępowania. Można zatem przyjąć, że skoro wyrok wydany po ponownym rozpoznaniu sprawy na skutek wniesienia sprzeciwu będzie podlegał zaskarżeniu przez strony co do wszystkich zawartych w nim rozstrzygnięć, w tym rozstrzygnięcia o kosztach procesu (nawet jeżeli będzie ono miało postać utrzymania wyroku zaocznego w mocy), to rozpoznanie zażalenia powoda przed wydaniem wyroku kończącego postępowanie w pierwszej instancji jest zbędne, a zatem postępowanie zażaleniowe winno zostać umorzone. Powyższe stanowisko zajął Sąd Okręgowy w Poznaniu w postanowieniu z dnia 30 września 2011 r. w sprawie II Cz 1190/11, w jedynie o tyle odmiennych okolicznościach, że w sprawie tej Sąd I instancji omyłkowo pominął rozstrzygnięcie o nadaniu wyrokowi zaocznemu rygoru natychmiastowej wykonalności.

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, dostrzegając przekonywający charakter powyższej argumentacji, zauważa jednak, że istnieją również argumenty przemawiające za merytorycznym rozpoznaniem przedstawionego sądowi odwoławczemu zażalenia powoda.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c. przewiduje, iż zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienie sądu pierwszej instancji, którego przedmiotem jest określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu. Powodowi przysługuje zatem co do zasady prawo do złożenia zażalenia na postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku zaocznym. Prawo do zaskarżenia tego postanowienia zażaleniem jest wyłączone jedynie w sytuacji, gdy powód

składa zarazem tenże wyrok zaoczny apelacją (w części oddalającej powództwo), wówczas bowiem apelacją tą objęte być winno także zaskarżenie rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Brak jest jednak przepisu wyłączającego dopuszczalność takiego zażalenia w przypadku rozstrzygnięcia o kosztach procesu znajdującego się w wyroku zaocznym w całości uwzględniającym powództwo w razie złożenia przez pozwanego środka zaskarżenia co do istoty sprawy – wniesienia przez sprzeciwu od tego wyroku.

Ponadto, wyrok zaoczny wydawany jest w sytuacji, kiedy pozwany nie podejmuje żadnej czynności procesowej przeciwko żądaniu powoda i stanowi tymczasowe rozstrzygnięcie stawiające powoda w uprzywilejowanej sytuacji względem strony przeciwnej. Stosownie do art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c., gdy wyrok uwzględniający powództwo jest zaoczny, sąd z urzędu nadaje takiemu wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności. Wyrok (wraz z zawartym w nim rozstrzygnięciem o kosztach) stanowi dla powoda tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 § 1 pkt 1 k.p.c. W konsekwencji, skoro powód może egzekwować roszczenie objęte wyrokiem zaocznym, w tym w zakresie kosztów procesu, ma interes prawny w żądaniu tymczasowego (tj. do czasu merytorycznego rozstrzygnięcia sprzeciwu) ustalenia tych kosztów w żądanej przez siebie wysokości, aby móc je także egzekwować. Powód ma zatem prawo do uzyskania ewentualnej weryfikacji wadliwego rozstrzygnięcia o kosztach procesu w ramach kontroli instancyjnej, mimo skutecznego wniesienia sprzeciwu przez pozwanego i możliwej przyszłej rewizji rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu.

Drugie z zaprezentowanych stanowisk, do którego przyjęcia skłania się Sąd Okręgowy w niniejszym składzie, uwzględnia językową wykładnię art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c., a nadto gwarancyjny dla powoda charakter przepisów o wyroku zaocznym, umożliwiając mu warunkowe egzekwowanie roszczenia w dochodzonej kwocie (w przypadku ewentualnego uwzględnienia środka odwoławczego). Wadą tego rozwiązania jest jednak konsekwentne uznanie, że merytoryczne rozpoznanie zażalenia czyni zaskarżone postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku zaocznym prawomocnym jedynie

tymczasowo, a przepisy kpc. nie znają pojęcia tymczasowej prawomocności orzeczenia. W wyniku wydania przez sąd następnie wyroku ostatecznego (art. 347 kpc.) może się bowiem okazać, że postanowienie o kosztach zawarte w wyroku zaocznym zdezaktualizuje się na skutek odmiennego orzeczenia w tym wyroku ostatecznym o żądaniu powoda (wówczas sąd może na nowo rozstrzygnąć o wszystkich – nie tylko tych wywołanych wniesieniem sprzeciwu – kosztach procesu, co otworzy obu stronom możliwość zaskarżenia tego rozstrzygnięcia.

Ubocznie Sąd Okręgowy wskazuje, że tożsamy problem może wystąpić w razie złożenia przez powoda zażalenia na postanowienie o kosztach procesu zawarte w nakazie zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym.

Mając na uwadze powyższe wątpliwości Sąd Okręgowy postanowił na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia powyższe zagadnienie prawne i w związku z tym odroczyć rozpoznanie sprawy.

/km/